тичний бюлетень. – К. : Держкомстат України. – 2009. – 153 с. 3. Михайловська О. Держава і розвиток інститутів громадянського суспільства // Політичний менеджмент. – 2005. – № 3(12). – С. 108–114. 4. Політична система громадянське суспільство: європейські і українські реалії : монографія (за заг. ред. А. Кудряченка). – К.: НІДС. – 2007. – 396 с. 5. Україна в 2007 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : монографія (за заг. ред. Ю. Рубана). – К. : НІДС. – 2008. – 744 с.

МИСАКА Г. В., *кандидат економічних наук, доцент,*
доцент кафедри обліку та аудиту економічного факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ВАРТІСНОГО ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Ризик в економіці – це потенційна, усвідомлена та кількісно вимірювана можливість небезпеки виникнення непередбачуваних втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами. Вимірюється частотою, ймовірністю виникнення того або іншого рівня втрат.

Ступінь ризикованості визначається не тільки станом конкурентної боротьби, але й видом діяльності. Однією з найбільш ризикованих є інвестиційна діяльність. Інвестиційна діяльність полягає у придбанні та реалізації тих необоротних активів та фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Інвестиційний ризик – ступінь небезпеки для успішного освоєння інвестицій, що відображає імовірність виникнення непередбачуваних фінансових втрат у процесі інвестиційної діяльності підприємства [1].

Фінансові, інноваційні та реальні інвестиції різняться між собою, в першу чергу, метою, заради якої здійснюються інвестиції. Головна мета реальних інвестицій – одержання прибутку від приросту реального виробничого капіталу як об'єкта інвестування, тоді як фінансові інвестиції здійснюються, переважно, заради одержання вигод чи збереження коштів у результаті самого факту володіння об'єктом інвестицій. Таким чином, в структурі інвес-

© Мисака Г. В., 2013

тиційної діяльності доцільно виділити фінансово-інвестиційну, реально-інвестиційну та інноваційно-інвестиційну сфери, що зумовлюється суттєвими відмінностями проявів ризиків у кожній з них та можливими наслідками.

Інвестиційний ризик характеризує можливість виникнення непередбачених фінансових втрат, його рівень при оцінці визначається як відхилення очікуваних прибутків від інвестування від середнього або розрахункового розміру. Тому оцінка інвестиційних ризиків завжди пов'язана з оцінкою очікуваних прибутків і можливості їхніх втрат.

Втратами доцільно у цьому випадку вважати випадкове відхилення прибутку, доходу, виторгу убік зниження у порівнянні з очікуваними величинами. Підприємницькі втрати – це, в першу чергу, випадкове зниження підприємницького доходу. Саме величина таких втрат і характеризує ступінь ризику. Звідси аналіз ризику, насамперед, пов’язаний з вивченням втрат.

Залежно від величини ймовірних втрат доцільно розділити їх на три групи:

– втрати, величина яких не перевищує розрахункового прибутку, можна назвати припустимими;

– втрати, величина яких більше розрахункового прибутку відносяться до розряду критичних – такі втрати доведеться відшкодовувати з кишені підприємця;

– ще більш небезпечний катастрофічний ризик, при якому підприємець ризикує понести втрати, що перевищують усе його майно [2].

У процесі оцінки можливого розміру фінансових втрат від здійснення інвестиційної діяльності використовуються абсолютні і відносні їхні показники. Абсолютний розмір фінансових втрат, пов’язаних з інвестиційним ризиком, являє собою суму збитку, заподіяного інвестору (або потенційно можливого) у зв'язку з настанням несприятливої обставини, характерної для даного ризику. Відносний розмір фінансових втрат: пов'язаних з інвестиційним ризиком, являє собою відношення суми збитку до обраного базового показника (наприклад, до суми очікуваного прибутку від інвестицій; до суми що інвестованого капіталу тощо).

Ризик може походити від несприятливих умов, загальних для всіх сфер економіки: тоді він має назву загальноекономічного. Якщо ризик пов'язаний з умовами саме цього проекту, то це індивідуальний ризик. Кількісний підхід вимірювання ризиків полягає у визначенні конкретного розміру грошового збитку окремих підвидів фінансового ризику і фінансового ризику в сукупності [3]. В абсолютному вираженні ризик визначається величиною можливих втрат у матеріально-речовому (фізичному) або вартісному (грошовому) вираженні. У відносному вираженні ризик визначається як величина можливих втрат, відносно до деякої бази, у вигляді якої найбільш зручно сприймати або майновий стан підприємства, або загальні витрати ресурсів на даний вид підприємницької діяльності, або очікуваний дохід (прибуток).

Головною проблемою в оцінці ризику є аналіз та прогноз можливих збитків. Збитки оцінюються за величиною (обсягом) та ймовірністю їх появи. Це стосується збитків матеріальних, фінансових ресурсів, інформаційних ресурсів, трудових, часових та спеціальних видів збитків. За наявності у підприємства достатньої та достовірної інформації щодо ймовірного зменшення вартості активів або виникнення чи збільшення зобов'язань подібні операції підлягають відображенню в обліку шляхом нарахування оціночних резервів на суму очікуваних втрат [4].

На сьогодні оприлюднення в річній фінансовій звітності та пояснювальній записці до неї відомостей щодо ризиків, на які наражається суб'єкт господарювання в своїй діяльності, носить умовно-фрагментарний характер, що втілюється, переважно, в констатації вже зреалізованих ризиків та їх фактичних наслідків, а також далеко неповного загального переліку ймовірних обставин виникнення потенційних несприятливих ситуацій в фінансово-господарській діяльності підприємства в майбутньому. За подібної практики, в першу чергу, зовнішні користувачі такої звітності не мають можливості спрогнозувати фінансовий стан та перспективи подальшого господарювання суб'єкта підприємництва, оскільки кожен з них самостійно, як правило, не має можливості здійснювати вартісну оцінку його майбутніх вигод або втрат [5; 6].

Джерелами можливих збитків є політичні фактори, економічна та соціальна нестабільність, темпи зростань науково-технічного прогресу, старіння товарів та послуг, недосконаліть методів управління, некомпетентність кадрів, непорядність клієнтів, недосконала кредитно-грошова та правова політика.

Оскільки ризик може вимірюватися кількісно як в абсолютному, так і у відносному вираженні, доцільним, на наш погляд, є доповнення методів вимірювання ризику за рівнем відхилень можливих результатів діяльності від середньоочікуваних ризиків методами оцінки величини можливих збитків, наприклад:

- ризик втрати прибутку за проектом (ціна реалізації продукції за проектом лише перекриває витрати на виробництво);
- ризик втрати доходів за проектом (не вдається взагалі реалізувати продукцію);
- ризик втрати активів проекту (збитки дорівнюватимуть вкладеному капіталу) внаслідок природних подій, пожеж, грубих помилок в експлуатації обладнання, кримінальних подій тощо.

Список літератури: 1. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування. [Текст]: [навч. посіб.] / А. П. Дука– К. : Каравелла. – 2007. – 424 с. 2. Ковалев В. В. Методы оценки инвестиционных проектов. [Текст] / В. В. Ковалев – М. : Финансы и статистика. – 2000. – 144 с. 3. Фабоцци Ф.Дж. Управление инвестициями. [Текст] / Ф.Дж. Фабоцци. – М. : Инфра-М. – 2000. – 932 с. 4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39). Фінансові інструменти: визнання та оцінка. – IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_015. – Назва з екрана. 5. Вигівська М. Проблема представлення інформації про господарські ризики у бухгалтерській звітності. [Електронний ресурс] / М.Вигівська. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2011_1/10.pdf. – Назва з екрана. 6. Шевелев А.Е. Риски в бухгалтерском учете. [Текст]: [навч. посіб.] / А. Е. Шевелев, Е. В. Шевелева. – М. : КНОРУС. – 2009. – 304 с.